светци - мощи - поклонници

КОНЦЕПЦИЯ ЗА СОЦИАЛИЗАЦИЯ И РАЗВИТИЕ НА ОСТРОВ " СВ. ИВАН "

ВЪЗЛОЖИТЕЛ : ОБЩИНА СОЗОПОЛ
ИЗПЪЛНИТЕЛ : АВИ АРХИТЕКТИ ЕООД

05 . 2025 г.

ВЪЗЛОЖИТЕЛ:	ОБЩИНА СОЗОПОЛ	
ИЗПЪЛНИТЕЛ:	АВИ АРХИТЕКТИ ЕООД	
ЧАСТ АРХИТЕКТУРА:	арх. Владимир И. Иванов	
	д-р арх. Филипа Д. Гугучкова	
	арх. Васил Г. Дончев	

ЧАСТ ХТС:	инж. Костадин Д. Георгиев	
ЧАСТ ЕЛЕКТРО:	инж. Галина Г. Костова	
ЧАСТ ВиК:	инж. Донка И. Терзиева	
ЧАСТ ГЕОДЕЗИЯ:	инж. Руска В. Илиева	
ЧАСТ ЕКОЛОГИЯ:	Детелина И. Иванова	
НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:	проф. д.и.н. Казимир Попконстантинов	

гр. Бургас, май 2025 год.

<u>Обект:</u> КОНЦЕПЦИЯ ЗА СОЦИАЛИЗАЦИЯ И РАЗВИТИЕ НА ОСТРОВ „СВ. ИВАН“, ГРАД СОЗОПОЛ
<u>Възложител:</u> ОБЩИНА СОЗОПОЛ
<u>Изпълнител:</u> АВИ АРХИТЕКТИ ЕООД

1. <u>Въведение и анализ</u> 1-9 стр.

1.1. Обхват и съдържание на Концепцията за социализация и развитие
1.1.1. Причини за изготвяне на Концепция
1.1.2. Предложение за обем и съдържание
1.2. Изясняване на обхвата на необходимите предпроектни проучвания
1.2.1. Анализ на наличната документация
1.2.1.1. Обхват на територията, подлежаща на разработка
1.2.1.2. Естествени условия
1.2.1.3. Геоложки проучвания, изследвания и заключения
1.2.1.4. История, археология и религия
1.2.1.5. Статут, териториална защита и режими на опазване
1.2.2. Геодезическо заснемане на острова и хидрографско изследване на прилежащи зони от акваторията
1.2.3. Проучване на довеждащата инфраструктура
1.2.3.1. Съществуваща инфраструктура
1.2.3.2. Анализ на нуждата от изграждане на нова инфраструктура
1.3. Обобщение на наличните изходни данни

2. <u>Концепция за развитие</u> 10-32 стр.

2.1. Архитектура и общо градоустройствено решение
2.1.1. Опорен план
2.1.2. Зониране и основни локации

2.1.3. Туристическа и обществена свързаност
2.1.4. Инфраструктура , алейни мрежи (туристически и други маршрути)
2.1.5. Инфраструктурно обезпечаване
2.1.6. Устойчиво управление на туристическия поток и сигурност
2.1.7. Финансиране и партньорства
2.2. Културно-историческо наследство
2.2.1. Обобщение на проведените до момента археологически проучвания
2.2.2. Анализ на изготвените до момента проектни разработки
2.2.3. Перспективи за социализация и развитие: концепция за консервация, реставрация, експониране и социализация и съгласуване на подход за бъдещи археологически проучвания

2.3. Хидротехнически съоръжения

2.4. Екология
2.4.1. Защитени територии;
2.4.2. Защитени зони от мрежата Натура 2000;
2.4.3. Местообитания и видове
2.4.4. Други природни и антропогенни забележителности
2.4.4.1. Подводна вкаменена гора
2.4.4.2. Потопения кораб «Пионер» ;

3. Заключение – изводи и предложения 33-34 стр.

3.1. Установени проблеми и обобщение на предложенията за намеси
3.2. Дефиниране на произтичащи от Концепцията бъдещи проектни разработки

4. Приложения 20 стр.

4.1. Приложение №1:
- Анализ на естествените условия
- Сезонен пристан за малки плавателни съдове, катери и лодки
М 1:200
4.2. Приложение №2: Геодезическа снимка М 1:2500 ;
4.3. Приложение №3: Батиметрия М 1:2500 ;
4.4. Приложение №4: ПЛАН - СХЕМА М 1:2500

1. ВЪВЕДЕНИЕ И АНАЛИЗ

1.1. Обхват и съдържание на Концепцията за социализация и развитие

Остров Св. Иван е най-големият от петте острова по българското черноморско крайбрежие и един от трите в созополския залив. Намира се на около една морска миля от Стария Созопол и е с площ 288 898 кв.м. Площта на прилежащия му остров „Св. Петър“ е 11 546 кв.м.

С Решение №478/03.10.2024 г. на МС управлението на НКЦ Археологически резерват „Острови Св. Иван и Св. Петър“ е предоставено безвъзмездно от Държавата на Община Созопол за срок от десет години.

1.1.1. Причини за изготвяне на Концепцията

Остров Св. Иван представлява значителен природен и културен ресурс, като съчетава археологическо наследство и уникална екосистема. Разработването на Концепция за развитие на острова е ключова стъпка към интегрираното му управление, съчетаващо опазването на културните и природните му богатства с устойчивото му развитие като част от туристическия продукт на Община Созопол.

Като стопанин на острова Община Созопол има за обща цел облагородяването и развитието на територията на остров Св. Иван като част от обогатяването на туристическия продукт на град Созопол с допълване на профила исторически и религиозен туризъм. За постигането на тази цел са необходими различни инфраструктурни, археологически, екологични и чисто архитектурно-строителни дейности, като при всички тях следва да се процедира с уважение към автентичната среда и с оглед нейното максималното съхранение.

До момента на територията на остров Св. Иван са осъществявани значими археологически проучвания и други отделни инициативи и проекти, но без наличието на обща концепция. Комплексната територия, множеството разнообразни дейности до момента и предстоящите нови такива налагат систематизирането на цялата информация в обща мултидисциплинарна концепция за развитие.

Основните причини за нейното изготвяне включват:

- Огромният потенциал на територията за развитие на уникален комплексен туристически продукт, включващ в себе си културно-историческо наследство с неповторим поклоннически елемент; природни и екологични дадености;
- Изискванията за опазване и съхранение на археологическите и природни богатства;
- Подобряване на условията за посещение и достъп до културните и природни забележителности;
- Нуждата от систематизиране на съществуващите проучвания, проектни предложения и планове.

Настоящата концепция следва да послужи всеобхватно, задавайки дългосрочната посока за устойчиво развитие на резервата при съобразяване с всички анализирани особености и характеристики.

1.1.2. Предложение за обем и съдържание

Концепцията за развитие на остров Св. Иван включва анализ на съществуващото състояние, дефинира стратегически насоки за развитие и

извежда предложения за конкретни дейности.

Обхватът се концентрира върху самия остров и прилежащата му акватория, като в него се засягат ключови аспекти като археологическо проучване, инфраструктурна обезпеченост и екологично съобразено развитие.

1.2. Изясняване на обхвата на необходимите предпроектни проучвания.

За изготвянето на концепцията са дефинирани нужните предпроектни проучвания, анализирани са богата база от изходна информация, допълнени и актуализирани са данните относно естествените условия на сушата и прилежащата акватория на острова.

1.2.1. Анализ на наличната документация

1.2.1.1. Обхват на територията, подлежаща на разработка

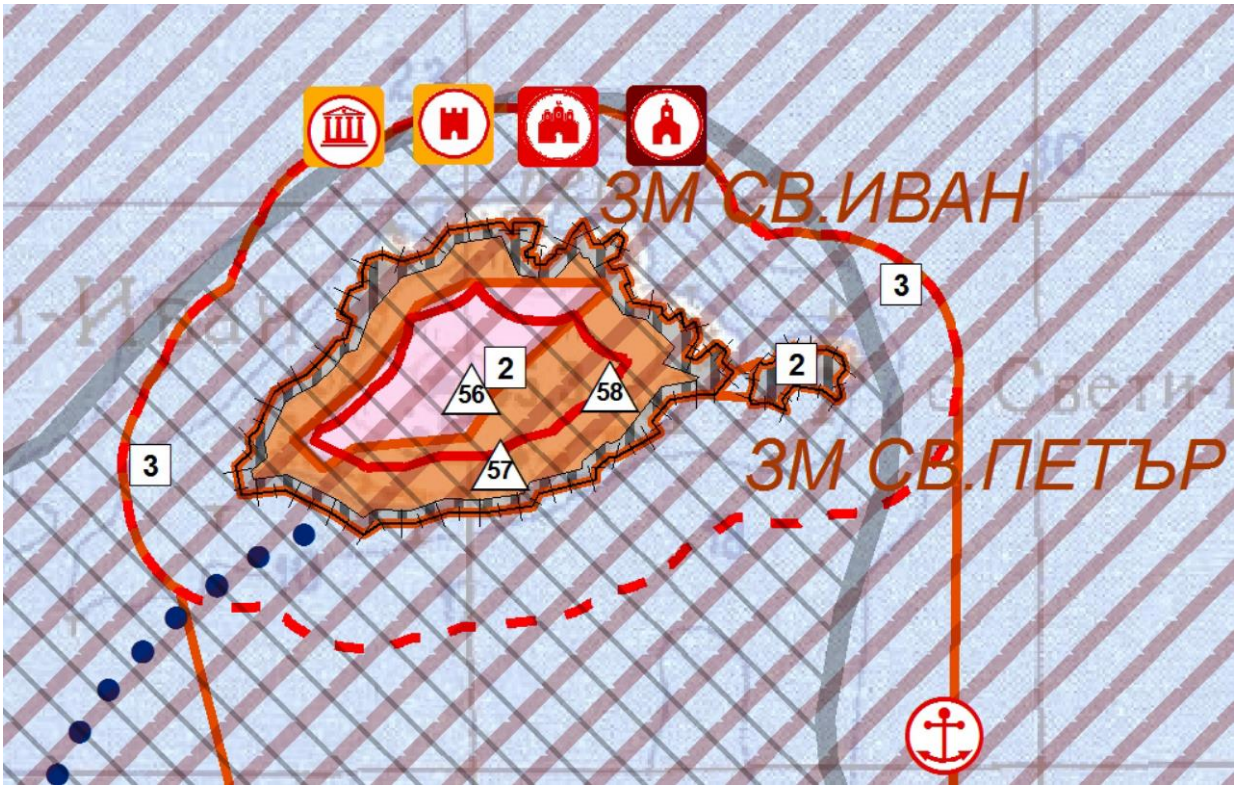

Предмет на настоящата Концепция е територията на остров Св. Иван, обхващаща общо три поземлени имота, а именно: ПИ с идентификатор №67800.55.3; ПИ с идентификатор №67800.55.4 и ПИ с идентификатор №67800.55.5 по КККР на град Созопол, община Созопол, област Бургас.

ПИ с идентификатор №67800.55.3 е изключителна държавна собственост, с НТП Скали и площ 67746 кв. ПИ с идентификатор №67800.55.4 е държавна публична собственост, с НТП За друг вид имот със специално предназначение и ползване и площ 80391 кв. м. ПИ с идентификатор №67800.55.5 е изключителна държавна собственост, с НТП Резерват и площ 140761 кв. м. Имотите са неурегулирани.

Съгласно Глава 9: НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО към действащ ОУП на Община Созопол за археологически и природен резерват о-ви Св. Иван и Св. Петър е указано:

„За островите не са изриботвани специализирани изисквания за опазване на КЦ. Археологическите проучвания продължават. Островите са естествено защитени от масовия туристически поток. Достъпът на граждани и туристи не е регламентиран по определен начин. Развитието на морския туризъм в акваторията на Созопол и продължаващите археологически открития правят наложителна необходимостта от специални правила за опазване на природните и културни ценности на двата острова. До приемането им остава в сила задължителното изискване за съгласуване на всяка инвестиционна намеса с МК (респ. след становище на НИНКН).“

Като необходими последващи специализирани проучвания, програми и мерки за опазване и социализация на КИН по отношение на археологическия резерват е указано изработването на подробен устройствен план за опазване и управление. Към момента няма изготвен План за опазване и управление.

1.2.1.2. Естествени условия

Оразмерителните ветрови характеристики за изследвания район са определени на база срочни наблюдения в метеорологичните станции „Бургас“ и „Созопол“. Резултатите са представени в таблица 6 и таблица 7 към Приложение №1: Анализ на естествените условия. Данни за продължителността на максимални ветрове с повтаряемост един път на 50 години са представени в таблици 3.1-3.6.

От проведените изследвания за вятъра в района на Големия Бургаски залив могат да се направят следните по-важни заключения: За разглеждания район преобладават ветрове от N, NE, E и SE; Максималната скорост на вятъра с повторяемост 1 път на 50 г. за зоната на дълбоководието може да се определи за посоки N и NE по станция Емине, за посока E по станция Бургас и за посока SE по станция Созопол; Максималната скорост на вятъра при изследване на вълнение породено от локален вятър в залива за посоки S и SE следва да се определя по станция Бургас. С изключение на посока SE времетраенето на локален вятър в Бургаския залив е вероятно и е достатъчно за формиране на развито вълнение.

За определяне на максималните водни нива (максимално високи водни стоежи над средното многогодишно ниво и максимално ниски) е използвана редица от 60 години (1928 до 1987 с прекъсване през 1967 и 1968 год.). Регистрацията е непрекъсната, със самопишещ нивомер, при които се филтрира ветровото вълнение и колебания с период по-малък от 15-20 мин.

Максимално повишение на водното ниво +80 см над средното многогодишно морско ниво. Стойността от 70.4 см по табл. 4.1. е завишена с 10

см заради ветровия нагон от североизток. Максимално понижение на водното ниво -70 см под средното многогодишно морско ниво.
Котата на средното многогодишно морско ниво (MSL) за района на общинско пристанище Созопол е минус - 0.28 м по Балтийската система (BLS). Нанесените на картите на залива дълбочини и линии на еднаква дълбочина се отнасят към средното многогодишно морско ниво (MSL), т.е. "Нулата" на картите (Chart Datum) е на кота минус - 0.28 м!:

Въз основа на анализа на ветровия режим в Големия Бургаския залив и неговата сезонност, при изясняване на закономерностите на циркулацията на водните маси в залива са анализирани съществуващите данни за теченията в два годишни периода.

През периода от април до октомври преобладаващо векторно поле на теченията на повърхността има циклонална завихреност, което потвърждава съществуваща представа за това, че основната циркулацията в залива е циклонална. През периода от ноември до март основната циркулация в целия Бургаски залив (в т.ч. Созополски залив), е антициклонална, което се дължи на преобладаващите западни ветрове.

Резултатите от анализа на данните за посоките на теченията през месец март показват, че в района около остров св. Иван се наблюдава добре изразена антициклонална циркулация, която се запазва в целия воден слой или се разрушава в придънния слой; на повърхността в средата на акваторията се наблюдава антициклонална циркулация, която в ниско лежащите слоеве се разрушава или се формират противотечения. Анализът на данните за посоката на теченията в повърхностния слой на залива показва, че преноса на водните маси основно се формира под въздействието на ветровете, духащи над акваторията. В по-долу лежащите водни слоеве се забелязва преструктуриране на векторното поле на теченията.

Заключение: Характера, интензитета и посоките на циркулация на водните маси и формираните вихри на теченията в югоизточната част на Големия Бургаския залив (в т.ч. Созополски залив) не влияят на вътрешно-акваториалната циркулация на водните маси в защитената акватория на бъдещо ново хидротехническо съоръжение на остров Св. Иван.

Месечното разпределение на средните височини на вълната за "дълбока вода" е показано на фигурите към Приложение №1. Изходните данни за характеристиките на ветровото вълнение по географски посоки в дълбоководието пред Големия Бургаски Залив се съдържат в таблица 6.1. към Приложение №1: Анализ на естествените условия

1.2.1.3. Геоложки проучвания, изследвания и заключения

Извършени са предварителни проучвания за наличието на архивни материали: за хидроложки, хидрогеоложки и други данни състоянието на почвите, с оглед изследване на възможностите за реконструкция и разширение и модернизация на Пристан за плавателни съдове на остров св.Иван, гр.Созопол, област Бургас.

Съгласно „Генерална схема за брегозащита на Българското черноморско крайбрежие" разработена от „Геозащита"- ЕООД – Варна (1984 г.- 1988 г.), територията на крайбрежието на Община Созопол попада в два брегоукрепителни района - „Черноморецки брегоукрепителен район"- от нос „Форос" до вълнолома гр. Созопол" и „Созополски брегоукрепителен район" - от вълнолом гр. Созопол до нос „Кораkя". Първият от тях обхваща бреговата ивица

с дължина 49 000 м, а по права линия – 16 000 м , с коефициент на разчлененост - 2,72. В него са проявени всички типове брегове - абразнонен, свлачищно-абразиоиен, абразионно-акумулативен, акумулативен и делтово-лиманен, на места заблатен. В тази част на нашето черноморско крайбрежие е и зоната, предмет на настоящото проучване - участък от н. "Хрисосотира" до вълнолома Созопол и е изградена е от алкалните трахити. Абразионните процеси, предизвикани от въздействието на морето са слабо изразени. Ерозицонните процеси и хидрогеоложките условия са подробно разгледани в Приложение №1 към настоящата Концепция.

1.2.1.4. История, археология и религия

При първоначалното си заселване тук в началото на VI в. пр. Хр. Гръцките колонисти от Милет съзнателно търсят водна преграда между тях и континента, където по това време други гръцки общности липсват. Затова и в началото те избират именно големия остров Свети Иван, а едва впоследствие усвояват и територии извън него.

Според една от обоснованите версии именно на острова се е намирал и храма на Аполон Лечител (най-големият в полиса, посветен на патрона на града). Сведенията на античните автори са, че той е доста голям, за да побере високата 13 метра бронзова статуя на Аполон от около 480 г. пр. Хр. Най-вероятно тогава е изграден и нов храм на мястото на по-стар, дело на първите заселници. Археологически е изяснено местоположението на този храм под една от изградените в последствие църкви на бъдещия манастир. Според аполонийски декрет от Истрия, свързан с война между Месамбрия и Аполония месамбрийците са обсадили вражеския град, но не са могли да го превземат, но пък са осквернили храма. Той обаче не е бил разрушен, статуята на Аполон е останала на място в него, за да бъде отнесена от римляните.

На остров Св. Иван, непосредствено до средновековния манастир „Св. Йоан Предтеча", е установено голямо тракийско светилище, градено с огромни каменни валуни, съединени без спойка. В източния му край се издига по-голям валун, стърчащ над всички останали и очевидно използван за жертвеник. Всред населението на Созопол и сега се носи легенда, че болен човек, ако стъпи на този камък, оздравява. Засега е неизвестно на кой тракийски бог е посветено светилището, но лечебните му функции се потвърждават от легендите. Може да се счита, че именно това тачено от траките светилище е отъждествено от по-късните гръцки преселници с Аполон като Лечител и затова до него е изграден и неговия храм.

Созопол като един от добре укрепените градски центрове оцелява сред готите, залели Мизия и Тракия. На остров Св. Иван се появява ново укрепено ранновизантийско селище, заемащо цялата му южна част, с площ около 150 дка. Очевидно под готска заплаха населението на малките селища от околностите на Созопол се прибира в чертите на града и на недостъпния остров.

След 1263 г. Созопол започва по-често от преди да се споменава както от хронисти, така и в документи от търговски, административен и църковен характер, при това почти винаги като „големия и многолюден Созопол". След успешния поход на Михаил Глава Тарканиот по Южното Черноморие от същата година, градът е даден като феод на този византийски пълководец, който е от знатен български род. Според Мануил Фил Тарканиот е заварил манастира на остров Св. Иван полурухнал и само с шест монаси. Той го възстановил със свои средства и построил нова черква. Подвизите на „чутовния протостратор" са

описани от византийския писател в безпорядък, поради което някои учени считат че тази черква е дело на вуйчо на императора от 1294 г., а Михаил Глава извършва само ремонти на манастирските сгради и на старата, построена през V-VI век базилика „Св. Богородица Калеуса“. Така Михаил Глава става близък приятел с монаха Йоан Козма, роден в Созопол, който при овакантяването на патриаршеския престол през 1296 г. с негово протежиране е избран за патриарх – най-високата длъжност, до която се издига созополчанин в църковната йерархия. Животът на скромния инок е отровен от столичните интриги и през 1303 г. той подава оставка и се завръща в родния град, пак като обикновен монах.

През 1300 г. на българския трон се възкачва цар Тодор Светослав Тертер, който незабавно установява съюзни отношения с татарската Златна орда и така ликвидира заплахата от север. Това му позволява през пролетта на 1304 г. с внезапен поход на овладее Несебър, Анхиало, Созопол и Агатопол. Установил се в Созопол, царят спира военните действия и започва чрез Йоан Козма преговори за владението на областта. Накрая след два опита Йоан Козма се връща с принцеса Теодора, дъщеря на съимператора Михаил IX и в манастира „Св. Йоан Предтеча“ е сключен брак със зестра областта Загора. Манастирът заради заслугите на Йоан Козма е богато надарен и обявен за царски, а в двора му е издигната царска резиденция. От брака печели и град Созопол, като лично владение на царя и съпругата му. Две императорски грамоти (от 1364 и 1437 г.) и десет патриаршески грамоти, съставени между 1482 и 1626 г., потвърждават привилегиите на островния манастир „Св. Йоан Предтеча“ като ставропигиален и го представят като един от най-богатите черноморски манастири с църковни и светски имоти в Созопол и неговата околност. За разлика от останалите български земи Созопол и прилежащия му район падат под османска власт едва с падането на Константинопол през 1453 г.

След разгрома на османския флот при Лепанто през 1571 г. казаците придобиват самочувствие и кураж и с флотилии от гребни гемии, наричани „чайки“, нахлуват всяко лято в Черно море по реките, вливащи се в него. Така те достигат до нашето крайбрежие и нападат търговски и рибарски кораби, крайбрежни села и градове. Не проявяват милост нито към мюсюлмани, нито към християни. Превзети и ограбени са по няколко пъти всички крайбрежни селища, включително и най-големите (Варна, Анхиало, Созопол). Редица села и градчета изчезват завинаги, като жителите им бягат в планините, основавайки там нови селища. И Созопол и хората му са пострадали доста от казашките нападения. В 1623 г. тяхна флотилия ограбва манастира „Св. Йоан Предтеча“, взимайки монасите за заложници. Те заставят и града да се предаде, след което го ограбват. През 1629 г. Созопол и манастирите му са отново ограбени, но казаците са изненадани от османска ескадра докато са на котва до остров Св. Иван, отдадени на гуляй. Галерите успяват да унищожат чайките, но оцелелите казаци се окопават в манастира, издържайки осемдневна обсада. Накрая са деблокирани от друга казашка флотилия, която потапя две от турските галери и обръща в бягство останалите, но турците разрушават манастира, като позволяват на монасите да отидат в обител на остров Халки в Мраморно море, заедно с оцелялото си имущество и голяма част от манастирската библиотека (40 кодекса от нея са в патриаршеската библиотека в Халки). Казашките нападения са прекратени през 1648 г. с включването им във въстанието на Богдан Хмелницки, приключило с присъединяването на земите им към Русия.

Созопол и околността му са арена на сериозни бойни действия по време на

една от поредицата Руско-Османски войни през 1828-1829 г., като след превземането на града през февруари 1828 г. от руската ескадра на контраадмирал Михаил Кумани до края на войната той се превръща в основната база на руските военноморски операции. В битките за града през март 1828 г. като част от защитниците му се проявява Созополската българска дружина от 1000 души на Стойко Маврудов от тракийски доброволци.

През 1878 г. Созопол става част от Източна Румелия, а със Съединението от 1885 г. е присъединен към Княжество България.

1.2.1.5. Статут, териториална защита и режими на опазване

Остров Св. Иван е защитена територия и археологически резерват, поставен под закрила на държавата с постановление, обнародвано в бр. 35/1965 г. на Държавен вестник.

С Разпореждане №36/21.11.2001 г. на МС територията на островите Св. Иван и Св. Петър и прилежащата им акватория са обявени за археологически резерват, като са определени неговите граници.

С Протокол от 04.07.2011 г. са определени режимите – граници и предписания за опазване на археологическия резерват „Островите Св. Иван и Св. Петър“ и прилежащата им акватория.

През 1993 г. със заповед № 1065/24.11.1993 г на министъра на околната среда Островите Св. Иван и Св. Петър са обявени за защитена територия, категория – защитена местност с цел запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в "Червена книга на НРБ" и в списъка на застрашените видове в Европа.

В Глава 9: НЕДВИЖИМО КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО към действащ ОУП на Община Созопол за резервата и прилежащата му територия са дадени следните предписания:

- за археологическите резервати в територията – о-ви Св. Иван и Св. Петър и за о-в Св. Св. Кирик и Юлита – до окончателно приключване на археологическите проучнания не са допустими благоустройствени, строителни, селскостопански, мелиоративни и други дейности, които биха нарушили целостта на почвения слой;

- Акваторията около резерватите о-ви Св. Иван и Св. Петър и Св. Св. Кирик и Юлита в границите сигнирани в плана (м 1:25000 и м 1:10000) е територия с особена защита; В тези зони всички дейности и действия, свързани с накърняване на морското дъно предварително са съгласуват с Института по морска археология, респ с МК.

1.2.2. Геодезическо заснемане на острова и хидрографско изследване на прилежащи зони от акваторията

За целите на настоящата концепция е изготвено геодезическо заснемане на острова и подробно хидрографско изследване на прилежащи зони от акваторията. За осигуряването на точна пространствена информация бяха актуализирани всички налични геодезически данни чрез извършване на ново заснемане на релефа, инфраструктурата и наличните обекти.

Геодезическото заснемане обхваща: Определяне на височинни и планови координати на съществуващите структури; Картографиране на растителността и природните дадености; Заснемане на зоните с археологически находки.

Хидрографското изследване определи характеристиките на прилежащата акватория, включително дълбочини, типове дъно и течения. Тези данни са основа за проучването и бъдещото разработване на решения за изграждане на

пристанищни съоръжения или лодкостоянки.

1.2.3. Проучване на довеждащата инфраструктура

Проучването на инфраструктурата обхваща съществуващите и потенциални инженерни съоръжения, които ще обслужват острова.

1.2.3.1. Съществуваща инфраструктура

В момента остров Свети Иван не е електроснабден. Фарът и прилежащата му структура се захранват с два фотоволтаични панела. Те се намират в охраняемата военна зона.

На острова няма налични ВиК мрежи и съоръжения. Към момента не се ползва вода за питейно-битови нужди от водопреносна мрежа. Няма съществуваща мрежа за отводняване.

Дъждовните води се отичат, следвайки естествения наклон на терена, към морето.

1.2.3.2. Анализ на нуждата от изграждане на нова инфраструктура

Постоянното захранване на острова с кабел по дъното на морето от остров Свети Кирик, по преценка след оглед на място, би било сложно и скъпо мероприятие за преодоляване на min 1200 метра разстояние при постоянен трафик на плавателни съдове и наличие на мидени ферми.

Най-приемлив е вариантът за електроснабдяване чрез възобновяеми източници. Евентуален вятърен генератор също отпада като възможност за производство на ел. енергия от гледна точка на защита на птиците - най-голямата колония по Черноморското крайбрежие от гларуси. Поради тези причини, а и като най-щадящи природата предлагаме фотоволтаични панели.

Възможностите за захранване на острова с вода за питейно-битови и

противопожарни нужди, са следните:

- Прокарване на водопровод от населеното място до острова;
- Проучване на възможността за ползване на собствен водоизточник.

Възможности за отводняване на консуматорите на вода за питейно-битови нужди в зависимост от водопотреблението:

- При наличие на отпадни води с битов характер следва да се предвиди пречистването им до съответната степен за заустване в Черно море или използване за напояване на озеленени площи;
- Регулиране на дъждовния оток в зависимост от застройката и вертикалната планировка – изграждане на водоотвеждащи съоръжения – линейни и точкови отоци и тръбопроводи;

1.3. Обобщение на резултатите от предпроектните проучвания за Концепцията за социализация и развитие на остров „Св. Иван“, гр.Созопол.

Предпроектните проучвания, извършени във връзка с изготвянето на Концепцията за социализация и развитие на остров Св. Иван, обхващат широк набор от анализи с цел устойчиво интегриране на културното и природното наследство в туристическия продукт на Община Созопол.

На територията на острова, включваща три поземлени имота с обща площ над 288 дка, са идентифицирани значителни културни, исторически и природни ресурси. Липсата на досега разработен План за опазване и управление налага изготвянето на систематизирана и мултидисциплинарна концепция. Проведен е анализ на съществуващата документация, регулационен и собственически статус, вкл. указания по действащия ОУП на общината.

Природните условия на острова и прилежащата му акватория са изследвани в дълбочина. Направени са метеорологични и хидрологични анализи на базата на дългосрочни наблюдения от станции в Бургас и Созопол. Установени са доминиращите посоки и максимални стойности на ветрове, вълнение и колебания на морското ниво, с данни за екстремни нива в рамките на ±80 см спрямо средното. Посочена е сезонната циклонална и антициклонална циркулация на водните маси, която не оказва пряко влияние върху акваторията около острова, благоприятствайки разполагането на бъдещи хидротехнически съоръжения.

Геоложките проучвания, извършени чрез анализ на архивни материали и обобщени в рамките на Генералната схема за брегозащита, сочат към възможности за реконструкция и развитие на пристанищна инфраструктура. Територията попада в брегоукрепителни райони с висока брегова разчлененост и наличие на разнообразни геоморфоложки форми.

В заключение, проучванията очертават висока комплексност и значим потенциал за социализацията на острова, като подчертават нуждата от координирано управление, изготвяне на План за опазване и управление и внимателно съобразяване със съществуващите природни и културни дадености.

2. КОНЦЕПЦИЯ ЗА СОЦИАЛИЗАЦИЯ И РАЗВИТИЕ

2.1. АРХИТЕКТУРА И ОБЩО ГРАДОУСТРОЙСТВЕНО РЕШЕНИЕ:

За остров Свети Иван, който е със специфична локация и екосистема, могат да се предложат специализирани мерки за социализация, така че обектът да се развие като туристическа дестинация от национално значение, без да се увреждa околната среда и археологическото наследство.

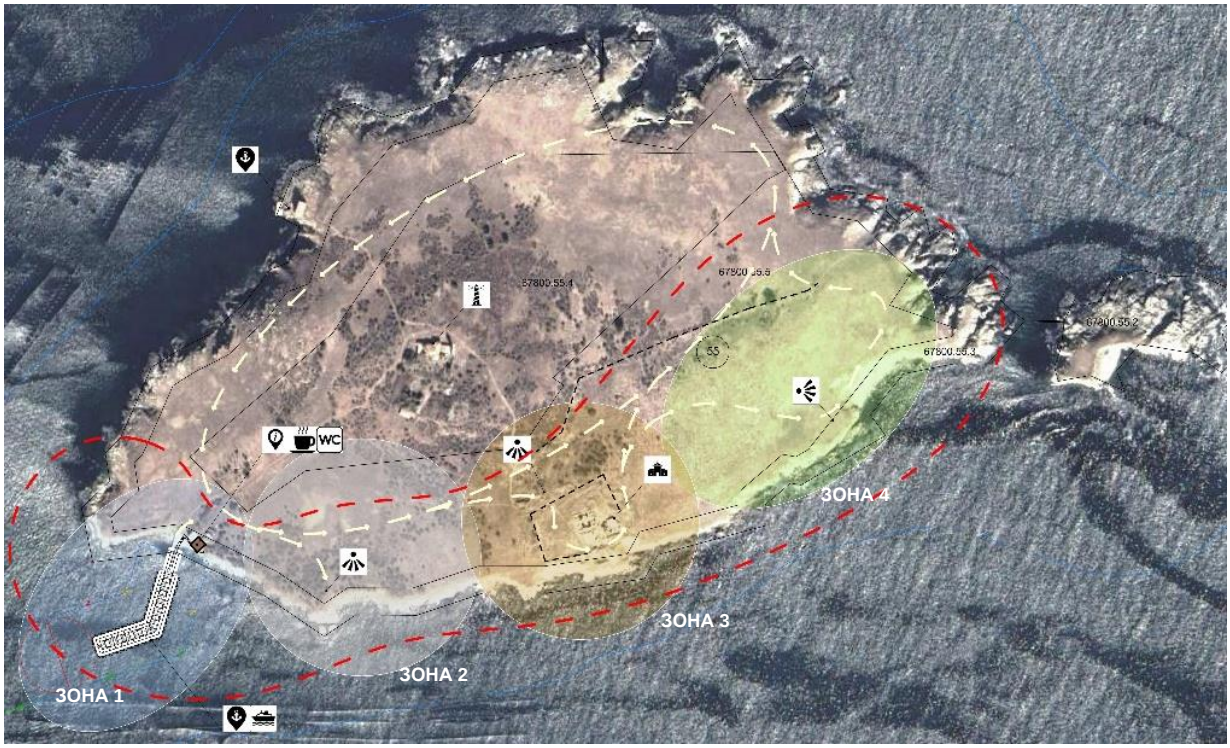
За да бъде социализиран археологическия обект и да се създадат оптимални условия за посещение от туристи, е необходимо да се предприемат мерки в няколко основни направления.

2.1.1. Опорен план ;

- **Документация и анализ** - извършване на обстойно обследване, анализ и систематизиране на детайлна документация на съществуващото положение – снимки, чертежи, описания на материалите за острова и в частност за археологическия обект.
- **Консервационен план** - изготвяне на план за опазване и консервация, който включва реставрационни дейности, стабилизиране на конструкциите и мерки срещу атмосферни влияния. Това е от решаващо значение за дългосрочното запазване на автентичността на обекта.

2.1.2. Зониране и основни локации;

На база на направеното проучване и анализ на възможностите за социализация, с настоящата концепция е определена основна зона на намеса, която обхваща южната половина на остров “Св.Иван”. Тази част от острова е условно ограничена на север до имотната граница с ПИ №67800.55.4. Източно от фара зоната е дори физически ограничена от проявен старинен зид – част от оградна стена, разделяла в миналото територията на острова на светска (търговска) зона и сакрална зона. В обхвата на намеса се дефинират четири подзони, които са смислово и функционално дефинирани за реализиране на различните направления и мерки за социализация.

- **Зона 1** – Обхваща част от югозападния бряг на острова, включваща пристана, съществуваща постройка – заслон, стъпала и алеи за преодоляване на денивелацията.
  Реализирането на мерките в тази зона има за цел да осигури пристигането на посетителите, тяхното безопасно акостиране и отплаване, първоначалната информационна обезпеченост и елементи на достъпната среда до Зона 2 (в.т.ч. и осигуряване на съоръжение за достъп на хора в неравностойно положение). В обхвата на Зона 1, след преодоляване на денивелацията на терена е началната събирателна точка на посетителския маршрут, където трябва да се предвидят указателни и информационни табели (в.т.ч. карта на острова с маркиран маршрут и различните характерни точки за разглеждане). Тук посетителите придобиват първоначална осведоменост и ситуационна представа за предстоящата обикилка.

- **Зона 2** – Обхваща територията, подлежаща на социализация, разположена между Зона 1 и манастира „Св. Йоан Предтеча“. Това е зоната, осигуряваща достъпа до археологическия комплекс, подходяща също така за рекреация на посетителите. В обхвата на Зона 2 е необходимо да се предвидят пътеки по маршрута, указателни табели и знаци, зони за отдих с пейки и слънцезащитни пеголи. Препоръчително е да се планира изгледна площадка с панорама към стария град Созопол и остров “Свети Кирик”. Площадката и пътеките (там където маршрута се доближава до скалистия бряг) трябва да бъдат обезопасени по подходящ начин с парапети.

- **Зона 3** – Обхваща централната южна част на острова. Това е територията на археологическия комплекс, подлежащ на консервация и реставрация с цел неговото експониране по начин, който да превърне мястото в културно-историческа дестинация от световен мащаб.
  Намесата в тази зона по отношение на мерките за социализация (предвиждането на пътеки, декинг площадки, навеси, стъклени покрития и др.) трябва да е изцяло подчинена на проектите за консервация, реставрация и експониране на археологическите паметници.
  В обхвата на Зона 3 е необходимо да се предвидят пътеки по маршрута и указателни табели и знаци с текстово, графично и 3D представяне на манастирския комплекс. Необходимо е да се обърне особено внимание на мястото на откриване на реликвария с мощите на Св. Йоан Кръстител.
  Препоръчително е в непосредствена близост до манастира да се планира място с подходящи габарити за провеждане както на открити исторически лекции и беседи с посетителските групи, така и на различни културни събития и дори чествания на църковни празници (напр. 24.06. – Рождение на Св.Йоан Кръстител и Предтеча). Подходящо за целта е изграждането на декинг площадка или малки амфитеатрални подоуми. Да се обследва възможността за монтиране на слънцезащитни съоръжения и навеси.

- **Зона 4** – Обхваща югоизточната част на острова. Това е територията характеризираща в най-голяма степен защитената местност.
  В обхвата на Зона 4 е необходимо да се предвидят пътеки по маршрута, указателни табели и знаци, зони за отдих с пейки и слънцезащитни перголи. Препоръчително е да се планира изгледна площадка с панорама към стария град Созопол и остров “Свети Кирик” или площадка за

наблюдение на птиците и тяхното местообитание. Площадката и пътеките (там където маршрута се доближава до скалистия бряг) трябва да бъдат обезопасени по подходящ начин с парапети.

В обхвата на зоната, в най-източната част на острова, попада и малък скалист плаж. Плажът може да се разгледа като една от локациите за подводен туризъм във връзка с обектите подводна вкаменена гора, потопения кораб “Пионер” и подводни пещери (виж стр.30 и 31). Необходимо е осигуряване на достъп и предпазни парапети по скалистия бряг до плажа.

Част от Зона 4, към манастирския комплекс, попада и в предвижданията за продължаване на археологическите проучвания на острова.
Необходимо е да се изясни конкретен обхват на проучванията с научните екипи, с цел синхронизиране на бъдещите проекти за посетителска инфраструктура!

2.1.3. Туристическа и обществена свързаност ;

- **Маркетинг и популяризация:**

Разработване на маркетингова стратегия, включваща онлайн платформи, социални медии, сътрудничество с туристически агенции и местни туристически офиси, за да се популяризира обекта. Включване на обекта в културната програма на Община Созопол.

Островът може да бъде включен също и в национални кампании за културен туризъм, а също и в международни каталози. Събития, свързани с археологията или фестивали с историческа насоченост могат да привлекат допълнително внимание.

Онлайн платформи и социални мрежи: Създаване на уебсайт и активни профили в социалните медии (Facebook, Instagram, YouTube), където да се публикуват снимки, видеа, 360-градусови обиколки и любопитни факти.

Брандинг на острова: Разработване на разпознаваемо лого, слоган и цялостна визуална идентичност за остров Свети Иван, които да подчертават неговата уникалност и историческа стойност.

- **Местна интеграция:**

Включване на местната общност чрез организиране на културни събития, панаири или съвместни проекти, които съчетават историческото наследство и традициите с модерната културна сцена. Създаване на организация за отбелязване на църковния празник Рождение на Св.Йоан Кръстител и Предтеча и на острова.

Създаване на възможности за интегриране на традиционни за района кухня, занаяти и обичаи. Колаборации с местния бизнес -ресторанти, хотели, туристически агенции и др. могат да предлагат комбинирани пакети, които включват разходка до острова, местна кухня, посещения на музеи в Созопол. По този начин ще се даде предпоставка за развитие на местната икономика и ще се увеличава стойността на туристическия продукт.

- **Образователни програми:**

Установяване на научни и образователни партньорства и сътрудничества с университети и изследователски институти за организиране на летни училища, семинари и доброволчески археологически програми. Това привлича

специализирана публика и помага за по-нататъшното проучване и популяризация на мястото.

Препоръчва се създаване на програми за изследователски туризъм като се организират тематични обиколки с археолози, историци или биолози, които да разказват на посетителите за находките и природата. Така се създава по-дълбоко преживяване и се повишава осведомеността за опазване на културното и природното наследство.

Организиране на работилници, лекции или екскурзии за ученици, студенти и любители на историята, които да задълбочат знанията за обекта.

- **Мултимедия и интерактивност:**

Създаване на аудио-гид, интерактивни приложения или виртуални турове, които да обогатят преживяването на посетителите и да предоставят допълнителна информация. Виртуалните обиколки или мобилни приложения с добавена реалност (AR) могат да покажат как е изглеждал островът в миналото, да визуализират археологическите структури, манастири и други исторически сгради.

2.1.4. Инфраструктура , алейни мрежи (туристически и други маршрути);

За осигуряване на свързаност между отделните зони и обекти е необходимо да се разработят проекти за изграждане на инфраструктурата – транспортна, техническа и социална.

- **Свързаност с градската среда, подходящ достъп и транспорт :**

За достигане до острова, с цел регламентирани туристически посещения и утвърждаването му като дестинация с национално значение е необходимо да се установи линия за туристически корабчета като се разработи лицензиран транспорт с конкретен график от пристанището на гр. Созопол. По този начин ще се гарантира контролирано количество посетители и ще се избягват неорганизираните пътувания, които могат да създадат хаос или вреда на околната среда.

Всичко това налага планирането и изграждането на модерно пристанищно съоръжение, позволяващо безопасното и удобно акостиране на плавателни съдове- лодки и малки кораби. Съоръжението трябва да се проектира, така че да е устойчиво на вълните и ветровете за да улесни достъпа на туристи.

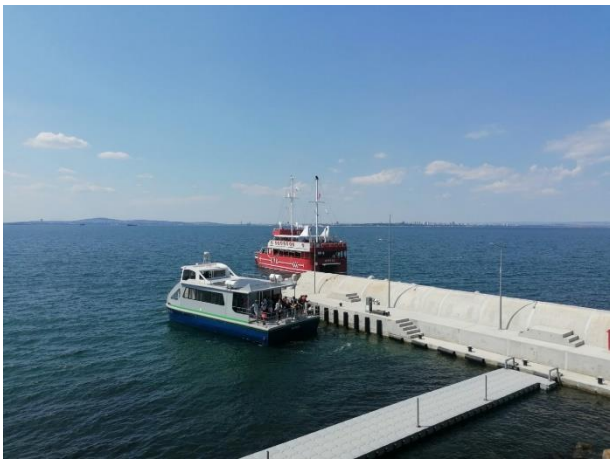
Моментно състояние

Примери от аналогични обекти

- **Посетителски център:**

Създаване на център за посетители, където да се предоставят информационни услуги, сувенири, кафе-зона или изложбени материали.

Подходящо решение е реконструкция и преустройване на съществуващата постройка- южен заслон, включително нейното пристрояване и разширяване.

Препоръчва се планиране и изграждане на втора обслужваща постройка, симетрично разположена на съществуващата, с цел по-добра функционална организация и цялостно обемно-пространствено оформление на зоната, посрещаща посетители. Подходящо решение е постройка със сглобяема конструкция и възможност за демонтаж, съобразно рестрикциите за строителство.

Поради ограниченията на острова е възможно изграждането и на посетителски център в гр.Созопол или близка зона на брега. Там туристите ще получават информация, ще могат да гледат мултимедийни презентации, да си купят билети и сувенири, преди да се качат на корабчето.

- **Пътеки и достъпност:**

Създаване на безопасни и добре обозначени пешеходни пътеки, стъпала или рампи, които да осигурят лесен достъп до обекта, като се спазват нормите за безопасност и изискванията, произтичащи от културно-историческия характер на обекта. Необходимо е установените маршрути да ограничават стъпването върху чувствителни зони като по този начин се предпазват флората, фауната и археологическите структури.

За осигуряване на контролирано и щадящо движение на посетители в археологически обекти като остров „Свети Иван“, е подходящо използването на пешеходни пътеки тип декинг. Те обикновено се изграждат от импрегнирана дървесина или WPC (дървесно-полимерен композит), който съчетава устойчивостта на пластмаса с визията на дърво. Тези пътеки се повдигат леко над терена, за да се запази оригиналният релеф и да се избегне увреждане на археологическите слоеве и растителност. Конструкцията може да е със стоманена или дървена подструктура, в зависимост от условията на терена и изискванията за дълготрайност. Препоръчително е да се използват антикорозионни покрития за металните части и естествени финиши за дървото, които не съдържат токсични вещества. Парапетите също се проектират леко и дискретно – от дърво или метал (например праховобоядисана стомана или неръждаема стомана), като се избягват масивни елементи, за да не се нарушава

визуалният контакт с археологията и пейзажа. При зони с гледки или по-високи нива могат да се добавят наблюдателни платформи, които освен безопасност, осигуряват и добра интерпретация на обекта. Пътеките трябва да бъдат негорими, нехлъзгащи се и с възможност за демонтаж, ако е необходимо бъдещо проучване или консервация.

Моментно състояние

Примери от аналогични обекти

Примерно решение

- **Ограждения и защита:**

Монтиране на защитни ограждения или покриви в уязвими зони, за да се предпазят елементи на археологическите обекти от случайни повреди от посетители.

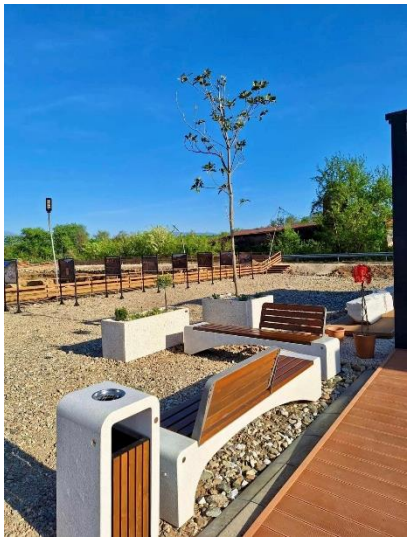
Монтиране на предпазни парапети по периферията, към скалния бряг, на изгледните площадки и по пасарелки, обслужващи обекта.

- **Паркова мебел и елементи:**

Парковата мебел трябва да е съобразена с историческия и природен контекст на острова като археологически обект в близост до морски бряг:

1. Естетика и съвместимост с контекста

- Материали: Дърво с естествен финиш (импрегнирано за външна употреба), метал с патинирана визия или кортенова стомана, камък.
- Цветове: Земни тонове — кафяво, тъмно зелено, сиво; избягване на ярки цветове.
- Форма: Изчистени линии, без прекалени орнаменти, за да не отвличат вниманието от археологията.

2. Видове мебели

- Пейки с облегалка и без облегалка, изработени от дърво и метал. Могат да бъдат дискретно закотвени към терена.

- Сенници и перголи: Ако мястото позволява е необходимо да се поставят дървени конструкции, които създават сянка и се вписват в ландшафта.
- Кошчета за отпадъци: С капак, от същия материал като пейките, дискретно маркирани.
- Информационни табла: Стойки от метал или кортен, с антирефлексно стъкло и устойчиви на климатични условия панели.

3. Допълнителни елементи

- Подиуми/платформи от дърво или камък за наблюдение към обекта.
- Настилки: Дървени пътеки (тип decking), чакъл, трамбован фин чакъл/ ситен пясък или каменни плочи, съобразени с археологическия слой.

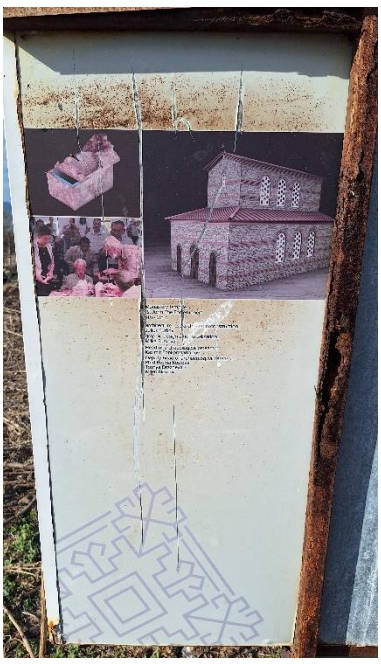
- **Осветление и ориентиране:**

Инсталиране на подходящо осветление за вечерни посещения (ако е приложимо) и ясни информационни табели и указателни знаци, които насочват посетителите и обясняват значението на различните елементи.

Разработване на интерпретативни обяснения за историята, археологическите находки и културния контекст на обекта. Това може да включва карти, реконструкции и илюстрации. Монтиране на информационни табели и образователни точки: В ключови зони на острова може да има табели, които разказват за историята, археологията и природното богатство. Тъй като мястото е ограничено, може да се използват QR кодове, които водят към по-подробна онлайн информация.

Моментно състояние

Примери от аналогични обекти

2.1.5. <u>Инфраструктурно обезпечаване:</u>

- **Електрозахранване:**

За съхранение на енергията може да се използват литиево-йонни батерии, които са от най-висок клас и се интегрират безпроблемно в автономните и хибридни фотоволтаични системи. Има вариант за инсталиране на литиево-йонни батерии, които са модулни (по 5 kwh) и мощността им може да се увеличава с увеличаване на източника на ел. енергия (броя на фотоволтаиците).

1. Пристан юг – може да се захрани от самостоятелен фотоволтаичен панел или такъв, комбиниран със заслона
2. Посетителски център – съществуващият заслон и бъдещата постройка се захранват с фотоволтаични панели (съгласно технически проект)
3. Ел.инсталация за археологическите обекти - Църква „Йоан Предтеча“ в средновековния манастир, манастирски сгради и Базилика „Света Богородица Калеуста“ да включват фасадно художествено осветление, както и осветление на определени акценти от недвижимите културни ценности, по задание и в последващ технически проект. Фотоволтаичните панели да се

разположат на покрива на защитните навеси и/или помощната постройка, ако има такава.

4. Места за отдих и наблюдение на залива – да се осветят със фотоволтаични прожектори (улични осветителни тела) на стълбче.

5. Пристан северозапад - да се освети със фотоволтаични прожектори (улични осветителни тела) на стълбче.

6. Алеи – предлагаме алеите в рамките на първия етап да не бъдат осветявани, да се запази естествената среда. При необходимост може да се инсталират стълбчета с фотоволтаични прожектори. Имайки предвид гларусите като големи замърсители, а и наличието на други животни на острова, те могат да бъдат лесно увредени.

При това примерно разпределение на консуматорите, литиево-йонни батерии ще бъдат необходими в посетителския център и в археологическия обект.

- **Водоснабдяване и канализация:**

Изведените по-горе възможности за захранване на острова с вода за питейно-битови и противопожарни нужди подлежат на обстойно проучване. Обобщено те са следните:

- Прокарване на водопровод от населеното място до острова по дъното на морето, изграждане на тръбопроводна система и евентуално резервоар с прилежащите му съоръжения (при необходимост помпи, хидрофирна уредба);
- Проучване на възможността за ползване на собствен водоизточник при наличие на подземни сладки води, след съответните хидрогеоложки проучвания. В този случай ще е необходимо изграждане на сондажен кладенец със сондажни помпи, изграждане на тръбопроводна система и евентуално резервоар с прилежащите му съоръжения (при необходимост помпи, хидрофирна уредба);
- При отсъствие на централизирана система (неприемане на нито един от горните два варианта) следва да се обмислят системи за събиране на дъждовна вода за противопожарни нужди и пренос на бутилирана вода за питейно-битови такива.

Възможно е събраните дъждовни води, след съответната обработка, да се използват за битови нужди, но при този вариант трябва да се има предвид непостоянния им характер и невъзможността за осигуряване на регулярно водоподаване през цялата година и особено през летния сезон.

Възможности за отводняване на консуматорите на вода за питейно-битови нужди в зависимост от водопотреблението:

- При наличие на отпадни води с битов характер следва да се предвиди пречистването им до съответната степен за заустване в Черно море или използване за напояване на озеленени площи;
- Регулиране на дъждовния оток в зависимост от застройката и вертикалната планировка – изграждане на водоотвеждащи съоръжения – линейни и точкови отоци и тръбопроводи;
- В случай, че не се предвижда ползване на вода за битови нужди, възможна опция са сухи химични тоалетни.

При отсъствие на централизирана система е важно да се обмислят системи за събиране на дъждовна вода или пренос на вода при нужда. Биологичните пречиствателни станции или сухи тоалетни са опция, която да предпази околната среда от замърсяване.

- **Управление на отпадъците:**

Необходимо е въвеждането на строги правила за разделно събиране и транспортиране на отпадъците обратно към града, за да не се натрупват на острова.

2.1.6. Устойчиво управление на посетителския поток и сигурност:

- **Система за контрол на достъпа:**

Необходимо е въвеждане на мерки за контрол на броя на посетителите, за да се избегне претоварване на обекта и увреждане на находките. Предвид естествената уязвимост на острова и археологическите структури, би било разумно да има дневен лимит на туристи. Резервационна система онлайн може да помага за предварително записване.

- **Обучение на персонала:**

Необходимо е обучение на гидове, охранители и технически екип за реакция при извънредни ситуации, както и за предоставяне на качествена информация на туристите.

- **Безопасност:**

Необходимо е инсталиране на системи за видеонаблюдение, сигнализация или първа помощ в близост до обекта, за да се гарантира безопасността както на посетителите, така и на самия обект.

2.1.7. Финансиране и партньорства

- **Финансиране:**

Търсене на финансиране чрез държавни, европейски или частни фондове, които подкрепят културното наследство.

- **Сътрудничество:**

Изграждане на партньорства с университети, културни институции и неправителствени организации за допълнителна експертиза и ресурсна подкрепа.

2.2. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

2.2.1. Обобщение на проведените до момента археологически проучвания

Средновековният манастир „Св. Йоан Предтеча“ е проучван в 2 археологически кампании (1985-1994 г. под ръководството на В. Димова и от 2008 г. до днес под ръководството на проф. д.и.н. Казимир Попконстантинов, гл. ас. Цоня Дражева и доц. д-р Росина Костова). В техните рамки е разкрит значителен по площ архитектурен комплекс, който обхваща площ от 0,5 хектара на тераса в южната част на о-в Св. Иван, обърната към Созополския залив.

На същото място още от VII век пр. Хр. е имало тракийско светилище, а в периода IV-III век пр. Хр. – храм от елинистическата епоха, най-вероятно посветен на бог Аполон. През IV век сл. Хр. е построен първият християнски храм на острова. През V – VI век, църквата е преустроена и разширена, а около нея е изграден голям за времето си манастирски компекс, просъществувал чак до XVII век. През Средновековието (след XIII век), манастирът е основно обновен и вече е със статут на патриаршески и е имал специални привилегии. Тогава северно от раннохристиянската базилика е построена триконхална църква, която служи за главен храм на манастира и от която днес има запазени останки на височина над 3 метра.

В резултат на археологическите проучвания през 1985-1994 г. са проучени: триконхална средновековна черква, трикорабна едноапсидна базилика с дълга строителна история и няколко сгради южно от нея, сред които трапезарията, магерницата, голяма готварска пещ, представителна сграда и цистерна за вода и оградна стена от запад с долепени до нея верижни помещения. Всички тези

сгради от манастирския комплекс принадлежат на последния етап от съществуването му между XV и първата четвърт на XVII век.

В проучванията след 2008 г. са добити нови и изключително ценни данни за историята на манастира като архитектурен комплекс и отделните негови елементи.

Най-ранната черква в манастирския комплекс „Св. Богородица Калеуса“ е трикорабна едноапсидна базилика, датирана в V-VI в. Тя е построена в opus latericum и opus incertum, като корабите са разделени от тухлени зидани стълбове, но претърпява три основни периода на преустройство до първата четвърт на XVII век. Външните ѝ размери са 17,20 х 10,00 метра. В рамките на проучванията след 2008 г. са установени основите на по-ранна трикорабна и триапсидна базилика с нартекс. Корабите ѝ са били разделени от тухлени стълбове, а външните ѝ размери са 15,50 х 15,00 метра. Централният вход от запад е бил оформен с портик посредством два пиластъра. Тази по-ранна базилика е била унищожена от пожар, а втората базилика (на ниво 0,14-0,20 м над нея) е изградена съвсем скоро след това. Тя е също трикорабна, но първоначално едноапсидна, като протезисът и диакониконът са оформени по-късно с добавяне на полудъги от външната страна на корабите. На 1,30 м от запазената височина на северния пиластър на централния вход към първата и втората базилика върху западното лице на цокъла е открита част от стенопис, който може да бъде отнесен към периода на преустройство на базиликата през XIII век. При него централният кораб и протезисът са превърнати в параклис, а южният кораб е елиминиран, най-вероятно във връзка с построяването на магерницата.

Най-неочакваните и впечатляващи резултати от археологическите проучвания до момента са получени от сондажите в презвитериите на двете последователно изградени базилики. Под мястото на стълба за св. Трапеза е открита правоъгълна тухлена касета, в която е намерен реликварий с формата на миниатюрен модел на саркофаг от античната епоха с подвижен стреховиден капак с акротерии в ъглите. Откритите в него човешко кости (зъб, част от лицева кост, част от фаланга на ръката, част от лъчева кост и ребро) са идентифицирани като мощи на св. Йоан Кръстител по открит надпис на гръцки език, упоменаващ името му и датата 24 юни, на която се чества Рождество на св. Йоан Предтеча. Антропологичен анализ, радиовъглеродно датиране, изотопен анализ и ДНК анализ ги потвърждават като принадлежащи на мъжки индивид, живял в началото на I в. сл. Хр. в района на Близкия изток. Откритието има международен отзвук и поставя остров Св. Иван и Созопол на първостепенно място сред поклонническите дестинации в целия свят. В момента мощите са изложени за поклонение в църквата „Св. Георги“ в Созопол.

Втората оцеляла до днес църква на острова е триконхалния храм с купол, носен от пиластри в ъглите на наоса и параклиси в притвора „Св. Йоан Кръстител“. Олтарното пространство се състои от просторни презвитерий, протезис и диаконикон, свързани както помежду си, така и с наоса. Фрагменти от стенописи, мраморни корнизи, рамки на прозорци и олтарна преграда дават представа за богатата и разнообразна вътрешна украса на църквата. Стените на наоса и притвора са запазени на значителна височина от 2-3 метра, което позволява да се установят всички особености на строителната техника от редуващи се каменни и тухлени пояси и дървени изравнителни сантрачи. Живописният изглед на църквата е подчертан и от слепите арки по западната и страничните фасади. Въз основа на тези особености на архитектурния образ,

черквата се отнася към края на XIII-началото на XIV век и няма съмнение, че именно тя служи като католикон на манастира „Св. Йоан Предтеча“, обновен от Михаил Глава Тарханиот в края на XIII век. Под южната конха на наоса на тази черква е разкрит културен пласт, наситен с керамични фрагменти от XIII-XIV в., X в. и V-VI в. В тези участъци са разкрити основи с ориентация запад-изток и север-юг, изградени от местен камък и спойка от глинен разтвор с дебелина 0,75 м. Най-вероятно именно това са основите на храма на Аполон Лечител от елинистическия период, за наличието на който подсказват и огромните сполии, употребени в западната стена на базиликата.

От манастирския комплекс в рамките на археологическите разкопки са проучени: северния вход на манастира; три помещения западно от него, едно от които вероятно част от скрипториума; верижни помещения източно от входа, крайното от тях помещение с леярна и ковачница; източното крило, представляващо една сграда. Северният вход на манастира представлява проход с правоъгълен праг, оформен от две страници, който е бил покрит и затварян с отваряща се навън врата. Така се изяснява, че манастирът е имал връзка с острова и пристаните не само от запад и юг, но и от север. Помещенията от северното крило са със запазена тухлена подова настилка от квадратни и правоъгълни тухли. Пред южната фасада на помещенията от северното крило е имало галерия от дървени стълбове. Находките от проучените помещения покрай северната оградна стена датират тяхното функциониране най-общо от средата на XIV до първата четвърт на XVII век, когато манастирът е бил опожарен и изоставен. Сградата по източната оградна стена на манастирския комплекс е с размери 20 на 5,5 метра и е изградена върху насип и руини от разрушената първа базилика. Проучванията в североизточната част на манастира установяват и следи от благоустрояването му: зидан с камъни и хоросан отходен канал, който завършва с вертикална тръба при оформена каменна площадка (вероятно под на манастирската латрина). Трасето на отходния канал е проследено покрай манастирската щерна към канал в южната оградна стена.

Всички открития, направени след подновяването на разкопките през 2008 г. утвърждават становището на проучвателския екип, че манастирският комплекс „Св. Йоан Предтеча“ предполага още сезони на сериозна и мащабна археологическа работа, чиято основна цел следва да бъде разкриването на запазените останки от всички етапи на функционирането на манастира между IV и XVII век. Основна грижа е неговото последващо опазване и реставрация, за да може този паметник от национално значение да разкрие пред любопитните посетители и поклонници своята богата и драматична история.

2.2.2. Анализ на изготвените до момента проектни разработки

След приключване на етапи от археологическите проучвания, през 2009 година са изготвени серия от инвестиционни проекти за консервационно-реставрационни работи по подобекти от Археологическия резерват „Острови Св. Иван и Св. Петър“, гр. Созопол, обл. Бургас. Възложител е Регионален исторически музей гр. Бургас, а изпълнител – екип под ръководството на арх. Юлий Фърков.

За базиликата „Св. Йоан Предтеча“ е изготвен технически проект за консервация и експониране, разработен в части: Архитектура, Конструкции, Технология за КРР. Проектът за консервация и експониране на храма, на базата

на подробно проучване и графична реконструкция на обема му, предлага три етапа (фази) на експониране на силуета на базиликата.

В първия етап се предвижда консервация и заздравяване на оригинала, изпълнение на колони чрез сондажи, преминаващи през оригиналните зидове и завършващи с инжекционни луковици от модифициран циментов разтвор под основните им. По контура на оригиналните зидове колоните завършват със закладна плоча, на която ще се монтират стоманени колони, вградени в консервационния надзид. До днес това конструктивно решение не е прилагано върху археологическа недвижима културна ценност.

Във втория етап проектантите предлагат завършване на силуета на църквата до покрив чрез метална конструкция по околните ръбове на обема на сградата и на покривните линии и с детайли, сигниращи прозоречните отвори.

В третия и последен етап се предлага затваряне на обема на базиликата със структурно стъкло и ефектно нощно осветление. Предвидената за първия етап носеща конструкция е съобразена с очакваните натоварвания при изпълнение на втори и трети етап. За изпълнението на втория и третия етап не са правени конкретни проучвания и не са изработвани графични материали.

За базиликата „Св. Богородица Калеуса“ е изготвен технически проект за консервационно-реставрационни работи, разработен в части: Архитектура, Конструкции, Технология за КРР и проект за реставрация на стенописи, част КРХЦ. Проектът предвижда консервационен надзид с имплантирана в него укрепваща СТБ конструкция и реинтеграция на основните арки на наоса, съществували на място в близкото минало и отразени в архивна документация. За съхранение на стенописите се предвижда постоянно защитно покритие върху северния кораб и западната част на притвора, като най-източната част от покритието ще бъде затворено със стъклена преграда между стълбовете на наоса за осигуряване на необходимия микроклимат за стенописите.

За средновековния манастир „Св. Йоан Предтеча“ е изготвен идеен проект за консервация, адаптация и експониране на манастирски сгради в западното и северното крило, разработен в част Архитектура. Идейният проект за манастирските крила се базира на графична реконструкция на обемите на двете манастирски крила при хипотезата за необходимостта от достатъчно висок външен зид и покриване на помещенията с едноскатен покрив с наклон към манастирския двор. Проектът предлага консервационен надзид и пълна реконструкция на обема на две помещения (стопанско помещение и странопримница).

2.2.3. Перспективи за социализация и развитие: концепция за консервация, реставрация, експониране и социализация и съгласуване на подход за бъдещи археологически проучвания

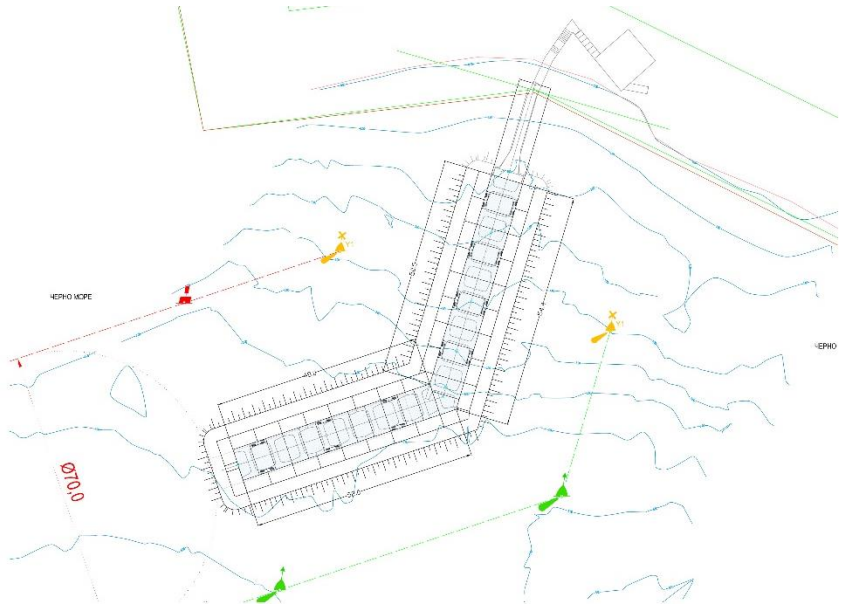
Всички от гореизброените проекти до момента не са реализирани, а всеки от тях се нуждае от актуализация и допълване на проектни части. Проектът за северното и западното крило на манастира „Св. Йоан Предтеча“ следва да се разработи във фаза Технически проект (вкл. работни детайли), а южното и източното му крило, както и дворното пространство на манастира в цялост следва също да бъдат проектирани във фаза Технически проект (вкл. работни детайли), за да се получи пълен пакет проектна документация за пълноценно и устойчиво решение на Недвижимата културна ценност. Подходящо би било да се

изследват варианти за социализация на активното и до днес аязмо в рамките на комплекса.

По отношение на черквата „Св. Йоан Предтеча“ от XIII век бихме дали препоръка да бъде подходено към реализация директно на варианта за по-всеобхватно възстановяване на обема на храма (трети етап по проекта от 2009 г.), изхождайки от добре запазения в цялост архитектурен образ и субстанция, високото ниво на проученост и изключителната значимост на обекта от археологическа, архитектурна, историческа и религиозна гледна точка. Този проект следва да бъде разработен във фаза Работен проект по всички изискуеми проектни части.

Подходът за бъдещи археологически проучвания е насочен към изясняване на всички подробности от етапите на изграждане на манастирския комплекс и разширението на зоната на проучване в посока североизток от него до запазеното трасе на античния зид, отделящ сакралната южна зона на острова от древни времена.

2.3. ХИДРОТЕХНИЧЕСКИ СЪОРЪЖЕНИЯ

От практическа гледна точка бъдещия хидротехнически обект „Пристан за плавателни съдове на остров св.Иван гр.Созопол, област Бургас” е брегоукрепителен и брегозащитен обект по крайбрежната зона, в югозападната част, на остров св.Иван и защитава акваторията на пристан с обща площ ~20500м2, съставена от зоната за подход към пристана, за маневриране и оперативната акватория. Съоръжението ще създаде благоприятни защита и условия за приставане на плавателните съдове, за транспортна и стопанска дейност на пристанището, както и за домуване на плавателни съдове, катери и рибарски лодки.

При този обект пристанищните функции са съчетани с брегоукрепителни, брегозащитни и благоустройствените мероприятия на зоната на острова и създават условия за експлоатация без екологични проблеми.

Пристанищните съоръжения са проектирани така, че да бъдат обтекаеми, преливаеми и имат подчертано сезонен характер на ползване, като внасят минимални смущения във режима на новия пристан в зона на Созополския залив.

Пристан за плавателни съдове на остров св.Иван гр.Созопол, област Бургас оказва незначително влияние на теченията в зоната на Созополския залив, защото са ситуирани в подветрената страна на защитената от преобладаващите ветрове зона разположена в югозападната част на остров св.Иван.

Разположението на съоръженията не оказват негативно въздействие върху режима на Созополския залив и акваториалната зона на Черно море.

Не се очакват промени в литодинамиката на подводния брегови склон през съоръженията, както и опасност от затлачване на подходите към изградените южно от острова плантации за отглеждане на черноморска мида.

Мащабите и характера на проекта няма да предизвикат промени в общото състояние на екосистемите и процесите на аериране на акватория на „Пристан за плавателни съдове на остров св.Иван гр.Созопол, област Бургас ”, поради наличието на благоприятни естествени дълбочини на морското дъно на пред акваториятана пристана от -6,0 м до -10,0 м.

Новото съоръжение - Пристан за плавателни съдове на остров св.Иван гр.Созопол, област Бургас технологично и препоръчително ще бъде изградено от сглобяеми стоманобетонови елементи на основното тяло и надстройката, които се монтират със стотонен плаващ кран тип „Атлас“.

Предлаганите стоманобетонови елементи и конструкции на пристана са със средно тегло ~95 тона, като елементите на основното тяло са с двойно Т-образно сечение, на надстройката стоманобетонова плоча. Стоманобетонови елементи са обединени със специални свързващи елементи за гарантиране на монолитността им.

Кухините на стоманобетоновите елементи на основното тяло се запълват с ломен камък, който допълнително се уплътнява.

Монтажните работи се предшествуват от подготовка на основата и направа на основна заскалявка под елементите на съоръжението от сортиран ломен камък 15-100 кг, прецизно подлавнени от водолази и защитени от дънни скални берми.

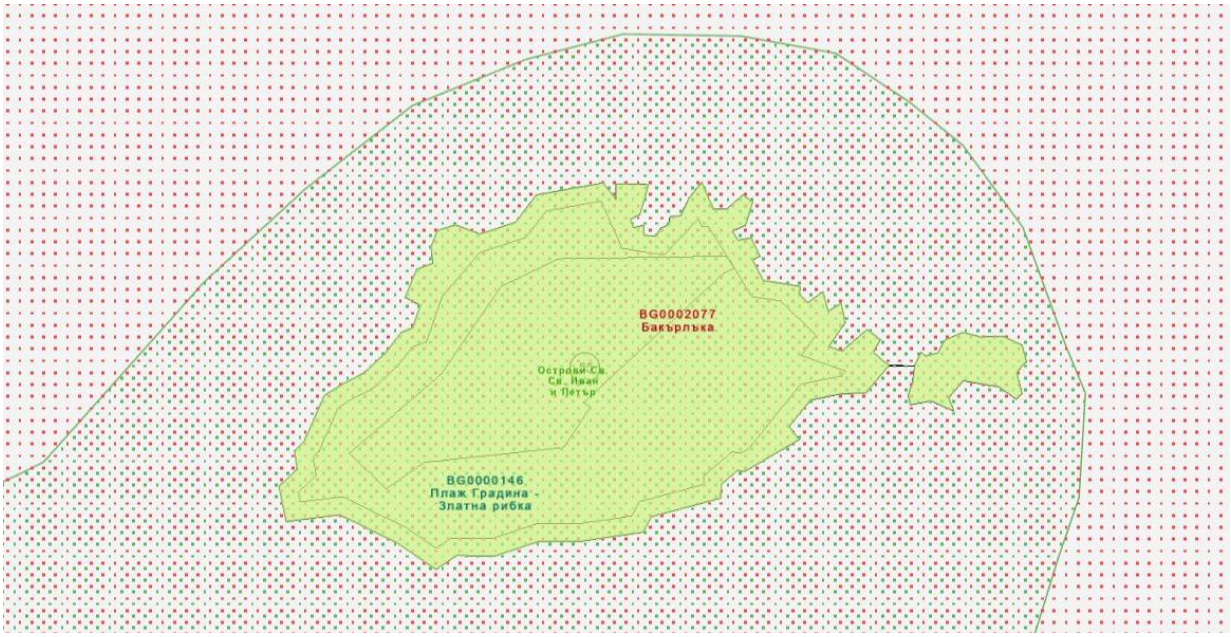
Доставянето на скалните материали и сглобяемите елементи ще се изпълнява по море от подходяща плаваща механизация.

Подготвителите работи и изработването на сглобяемите елементи ще се изпълняват на подходящи строителни полигони, извън границите на бъдещата строителна площадка.

Не се очакват неблагоприятни, неконтролирани въздействия върху качеството на крайбрежните води в района и неблагоприятно влияние върху крайбрежните зони за отглеждане на морски деликатеси в изградените мидени плантации, не се засягат плажните ивици в района на Созополски залив.

Заключение: В разглеждания район на крайбрежната зона на остров св.Иван са налични благоприятни природни (географски, метеороложки, климатични, хидроложки, геоложки и др.) и техногенни условия и възможности за модернизация на обект „Пристан за плавателни съдове на остров св.Иван гр.Созопол, област Бургас ”.

2.4. ЕКОЛОГИЯ

2.4.1. Защитени територии:

Защитена местност „Острови св.св. Иван и Петър“ в землището на Созопол, община Созопол, област Бургас е обявена със заповед № 1065 от 24.XI.1993 г. (ДВ, бр. 102 от 1993 г.) на министъра на околната среда.

Със заповед № РД-855 от 7 ноември 2006 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 6 от 19.01.2007 г.) е актуализирана площта на защитената местност и променен първоначално определения режим на дейностите, съгласно последния в границите на защитената територия се забранява:

- строителството, разкриването на кариери и други дейности, с които се изменят естественият облик на местността и водният ѝ режим, с изключение на дейности, свързани с археологическото проучване, консервация, реставрация и експониране на паметниците на културата;
- залесяването с неместни видове;
- пашата на домашни животни, с изключение за личните нужди на служителите на фара на остров Св. Иван;
- ловът, риболовът и археологическите разкопки през време на размножителния период на птиците от 1 април до 30 юли;
- увреждането и унищожаването на скалните образувания;
- изнасянето на зайци подземници извън границите на остров Св. Иван и разселването им.

2.4.2. Защитени зони от мрежата Натура 2000

„Острови св.св. Иван и Петър“ попадат в защитена зона BG0002077 „Бакърлъка“ за опазване на дивите птици, обявена със заповед № РД-530 от 26 май 2010 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ бр. 49 от 29 юни 2010 г.), изменена със Заповед № РД-563 от 22.07.2014 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 67 от 2014 г.), изменена и допълнена със заповед РД-723 от 28 септември 2023 г. (ДВ, бр. 3 октомври 2023 г.) на

министъра на околната среда и водите, с която са определени специфични и подробни цели на опазване.

Предмет на опазване са 87 вида птици и техните местообитания.

Защитената зона е обявена с цел:

- опазване и поддържане на местообитанията на посочените видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние;
- възстановяване на местообитания на видовете птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

В границите на защитената зона се забранява:

- залесяването на пасища, ливади и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- използването на пестициди и минерални торове в пасища;
- косенето на тръстикови масиви и крайбрежна растителност в периода от 1 март до 15 август;
- паленето на тръстикови масиви и крайбрежна растителност;
- изграждането на вятърни генератори за производство на електроенергия с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в Държавен вестник има започната процедура или са съгласувани по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие, както и с изключение на тези за самостоятелно захранване на обекти.

Островите св. Св. Иван и Петър попадат и в обхвата на защитена зона BG0000146 “Плаж Градина - Златна рибка“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, обявена със заповед № РД-285 от 31 март 2021 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 28 май 2021 г.), изменена и допълнена със заповед № РД-715 от 28 септември 2023 г. (ДВ, бр. 3 октомври 2023 г.) на министъра на околната среда и водите, с която са определени специфични и подробни цели на опазване.

Защитена зона BG0000146 „Плаж Градина – Златна рибка“ в землището на гр. Созопол, област Бургас, с обща площ 12 458,457 дка, от които 10,034 кв. км морски пространства.

Предмет на опазване в защитена зона BG0000146 „Плаж Градина – Златна рибка“ са следните типове природни местообитания по чл. 6, ал. 1, т. 1 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР):

– 1110 Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини;– 1140 Тинесто-песъчливи крайбрежни площи, които не са покрити или са едва покрити с морска вода;

– 1160 Обширни плитки заливи;

– 1170 Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна (рифове);

– 1240 Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове Limonium;

– 1410 Средиземноморски солени ливади;

– 2110 Зараждащи се подвижни дюни;

– 2120 Подвижни дюни с *Ammophila arenaria*
по крайбрежната ивица (бели дюни);

– 2130 * Неподвижни крайбрежни дюни с тревна растителност (сиви дюни);

– 2190 Влажни понижения между дюните;

– 8330 Подводни или частично подводни морски пещери;

местообитанията на следните видове по чл. 6, ал. 1, т. 2 от ЗБР:
- бозайници – Пъстър пор (*Vormela peregusna*), Муткур (морска свиня) (*Phocoena phocoena*), Афала (*Tursiops truncatus*);
- земноводни и влечуги – Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), Пъстър смок (*Elaphe sauromates*), Леопардов смок (*Elaphe situla*), Обикно вена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), Шипоопа шата костенурка (*Testudo hermanni*), Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*);
- риби – Малък карагьоз (Харип) (*Alosa tanaica*), Карагьоз (Дунавска скумрия) (*Alosa immaculata*).

Защитената зона се обявява с цел:
- опазване и поддържане на гореизброените типове природни местообитания,
- местообитания на посочените видове, техните популации и разпространение в границите на зоната за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние в Черноморския биогеографски регион;
- подобряване на структурата и функциите на природни местообитания с кодове 1240, 2110, 2120, 2130 * и 2190;
- подобряване на местообитанията на видовете Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), Леопардов смок (*Elaphe situla*), Обикновена блат на костенурка (*Emys orbicularis*) и Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*);
- при необходимост подобряване на състоянието или възстановяване на типовете природни местообитания, местообитания на посочените видове и техни популации.

В границите на защитената зона се забранява:
- провеждане на състезания с моторни превозни средства извън съществуващите пътища;
- движение на мотоциклети, ATV, UTV и бъгита извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии; забраната не се прилага за определени на основание на нормативен акт трасета за движение на изброените моторни превозни средства, както и при бедствия, извънредни ситуации и за провеждане на противопожарни, аварийни, контролни и спасителни дейности;
- търсене и проучване на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скално облицовъчни материали), разкриване на нови и разширяване на концесионните площи за добив на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали); забраната не се прилага в случаите, в които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има започната процедура за предоставяне на разрешения за търсене и/или проучване, и/или за предоставяне на концесия за добив по Закона за подземните богатства и по Закона за концесиите, или е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от ЗБР, или е подадено заявление за регистриране на търговско откритие;
- въвеждане в природата и умишлено разпространяване на неместни видове;
- промени в хидрологичния режим чрез отводняване, коригиране, преграждане с диги в границите на водозависимите природни

местообитания освен: в случаи на опасност от наводнения, които могат да доведат до риск за живота и здравето на хората или настъпване на материални щети; при бедствия и аварии; за подобряване на състоянието на природните местообитания и местообитанията на видовете, предмет на опазване;

- увреждане и унищожаване на естествената растителност в крайбрежната плажна ивица и в дюни, извън активната плажна площ, освен в видове, като и в случаите на реализиране на допустими инвестиционни предложения, одобрени по реда на екологичното законодателство;
- използването на дънни тралиращи и драгиращи средства, депониране на драгажни маси и пребаластиране на кораби в морските пространства в зоната;
- изграждане на изкуствени подводни рифове и острови върху местообитанията, предмет на опазване в морските пространства в зоната;
- промяна на начина на трайно ползване, разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на ливади, пасища, мери и мочурища при ползването на земеделските земи като такива;
- разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на дюни, като и на обработваеми земи, които не са включени в сеитбооборот 5 или повече години при ползването на земеделските земи като такива;
- премахване на характеристики на ландшафта (синори, жизнени единични и групи дървета, традиционни ивици, заети с храстово-дървесна растителност сред обработваеми земи, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива освен в случаите на премахване на инвазивни чужди видове дървета и храсти;
- употреба на торове, подобрители на почвата, биологичноактивни вещества, хранителни субстрати и продукти за растителна защита, които не отговарят на изискванията на Закона за защита на растенията;
- употреба на минерални торове в ливади, пасища, мери, изоставени орни земи и горски територии, както и на продукти за растителна защита от професионална категория на употреба в тези територии, освен при каламитет, епифитотия или при прилагане на селективни методи за борба с инвазивни чужди видове;
- използване на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието, храните и горите и когато концентрацията на тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители в утайките превишава фоновите концентрации съгласно приложение № 1 от Наредба № 3 от 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (ДВ, бр. 71 от 2008 г.);
- използване на води за напояване, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми;
- палене на стърнища, слогове, крайпътни ивици и площи със суха и влаголюбива растителност;
- стопанският и любителският риболов на миди от видовете *Donacilla cornea, Donax trunculus, Chamelea gallina*, както и уловът на многочетинестия червей *Arenicola marina* и десетокраките ракообразни *Upogebia pusilla, Callianassa candida u Vallianassa spp*.;

- стопанският риболов на рак Пагур (*Eriphia verrucosa*), както и на черна мида (*Mytilus galloprovincialis*) от естествени находища на вида върху скални банки и седименти;
- умишлено унищожаване и добив на морски треви от видовете *Zostera marina, Zostera noltei, Zannichellia palustris, Potamogeton pectinatus* и на макроводорасли от видовете *Cystoseira barbata, Cystoseira bosphorica u Phyllophora crispa* от техните естествени находища.

2.4.3. Местообитания и видове

На територията на островите е установено и картирано едно природно местообитание, включено в предмета на опазване на защитена зона BG0000146 „Плаж Градина – Златна рибка“ - 1240 Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *limonium.* Местообитанието е включено в Червена книга на Република България в категория „Застрашено“.

Местообитанието обхваща крайморските скали и отвесните скални брегове на островите с халофитни ценози (приспособени за развитие върху засолени почви), формирани под въздействието на солените пръски на прибоя. Колкото по-ниско (близо до прибоя) са разположени, толкова по-силно са изразени техните халофитни и хигрофитни особености. За самата зона на прибоя са характерни ценозите на лишея Lithoicea maura. На върха на по-високите скали флористичният състав се обогатява със степни или горски видове в зависимост от доминиращата растителност в района. Флористичният състав включва както редки и ендемични видове, така и обикновени рудерални растения.

Местообитанието не е добре проучено, липсват актуални данни и съгласно одобрените от министъра на околната среда и водите Специфични и подробни цели на опазване на ЗЗ BG0000146 „Плаж Градина – Златна рибка“ е необходимо провеждане на допълнителни теренни проучвания.

Островите са разположени на миграционния път на птиците Виа Понтика. Той е един от главните миграционни пътища на птиците в Европа. По него ежегодно мигрират около 80% от всички бели щъркели. Значително многобройни са ятата от грабливи мигриращи птици, сред които малкия креслив орел, вечерната ветрушка, орел змияр, малък орел, различни видове блатари, ястреби и други.

На островите Св.Иван и Св. Петър се намира най-голямата колония за гнездене на жълтокраката чайка в естествена среда в България. Всяка година между 500-700 двойки свиват гнезда там. Други гнездящи видове са корморанът, които гнездят върху скалите в източната част на остров Св. Иван.

Друг интересен животински вид, намерил добри условия за живот на острова е заекът подземник. Той е по-дребен от обикновения заек и има по-къси уши. Активен е главно през нощта. Зайците подземници живеят в колонии в системи от тунели.

Островите се намират на миграционния път Via Pontica. Той е един от главните маршрути на миграция на птиците от Европа към Африка. Минава през територията на България по бреговата ивица на Черно море и източна Странджа. Този маршрут следват много видове грабливи, водолюбиви и пойни птици, измежду които 78% от всички бели щъркели (Ciconia ciconia) и цялата популация на розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*) в Европа, както и изключително редките видове Черна каня (Milvus migrans) Червена каня (Milvus milvus) Тръстиков блатар (Circus aeruginosus) Полски блатар (Circus cyaneus) Степен блатар (Circus macrourus) Ливаден блатар(Circus pygargus) Малък креслив орел (Aquila pomarina) Малък орел (Hieraaetus pennatus), Орел рибар

(Pandion haliaetus), Белоопашат мишелов (Buteo rufinus) Орко (Falco subbuteo), Ciconia nigra (Черен щъркел)

2.4.4. Други природни и антропогенни забележителности

2.4.4.1. Подводна вкаменена гора

През последните четири десетилетия изследвания на екипи от различни учени откриват и изучават един впечатляващ природен феномен, без аналог в България и изключителна рядкост в световен мащаб – Подводна вкаменена гора. Изследванията потвърждават съществуването на множество вкаменени дървета на дълбочина между 16-20 м в Созополския залив в акваторията между о-в „Свети Иван“ и Стария град на Созопол. Предполагаемата възраст на фосилните дървета е около 20 милиона години. Дървесната растителност е преминала през няколко етапа на фосилизация, резултат от промяна във физико-химичните условия на средата от сладководна към соленоводна. Централните части на дърветата са предимно овъглени с частично образуване на пирит, а външните са изградени предимно от кварц.

След години на подготовка и създаването на мултидисциплинарен екип, с подкрепата на Фонд Научни изследвания към МОН е финансиран научен проект „Комплексно изследване на акваторията на Созополския залив в района на природния феномен „Подводна вкаменена гора“ с ръководител доц. Д-р Любомир Кендеров от БФ на СУ „Св. Кл. Охридски“. Специалистите в областта на геологията, палеонтологията, морската биология, екологията, ихтиологията достигат до впечатляващи открития за биоразнообразието на подводните екосистеми. Вкаменените мъртви дървета са убежище за много видове безгръбначни, ракообразни, риби. Отдавна загиналата гора всищност е още жива и нейните обитатели продължават да ни удивляват.

На базата на досега събраните данни са установени и картирани 18 вкаменени дървета.

2.4.4.2. Потопения кораб „Пионер“

През 2008 г. група любители на морските дълбини решават да създадат първия изкуствен подводен риф в акваторията на българското Черноморие. Те осъществяват контролираното потапяне на 100-тонния риболовен кораб „Пионер” в близост до остров Свети Иван. Вече почти 17 години рифът привлича водолази, гмуркачи и рибари. Освен че е туристическа атракция, той е и отлично укритие за морските обитатели. Потопеният корпус на „Пионер“ се използва и за подготовката на водолази – както от ВМС, българската армия, Гражданска защита и МВР, така и от различните граждански школи.

"Пионер" е първият български метален кораб, който е произведен у нас в корабостроителницата "Илия Бояджиев" през 1963 г. Служи като риболовенкораб 45 години. След излизането му от експлоатация вместо да бъде предаден за скрап, следвайки примера на някои държави, основно Съединените щати, корпусът на кораба е потопен с цел създаване на изкуствен риф.

Корабът привлича ежегодно стотици водолази и се доказва като изключително успешен туристически проект.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ – ИЗВОДИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Остров Свети Иван има огромен потенциал да се превърне в ключова туристическа и културна атракция. Пълната социализация на археологическия обект изисква балансиран подход, който съчетава опазване на културното наследство и природата с модерни туристически стандарти и създаването на достъпна и привлекателна среда за посетителите. Чрез правилното планиране, инвестиции в инфраструктура, контролирано посещение и активна комуникация с обществеността и научните среди, обектът може да се утвърди като едно от най-значимите места по българското Черноморие, което съхранява своето историческо значение, място , което обогатява познанията на своите посетители и ги пренася във времената на СВЕТЦИ, МОЩИ И ПОКЛОННИЦИ.

3.1. Установени проблеми:

- Липса на цялостен план за управление - дейностите на острова досега са фрагментирани и неконтролирани;
- Липсва План за опазване и управление на археологическия резерват, изискуем от нормативната уредба;
- Недостатъчна техническа инфраструктура – липсва електроснабдяване и ВиК инфраструктура;
- Пристанищните съоръжения са в лошо състояние и не осигуряват възможност за безопасен и постоянен достъп на посетители;
- Археологическите структури са изложени на атмосферни въздействия и потенциални увреждания от нерегулиран посетителски поток;
- Липсва защитна инфраструктура и регламентиран режим на достъп;
- Непълноценно използване на туристическия потенциал - островът не е интегриран в туристическия продукт на общ.Созопол, въпреки значимия си поклоннически, културен и природен ресурс.
- Липсва маркетингова стратегия и инфраструктура за образователен туризъм.

3.2. Обобщение на предложенията за намеси:

- Пространствено зониране и функционална организация - определяне на четири основни зони: зона на пристана и вход, зона за рекреация, зона на археологическия комплекс, зона за наблюдение и опазване на природата.
- Археология и експониране - Разработване на консервационни и реставрационни планове / проекти, стабилизиране на съществуващите структури и тяхното възстановяване.
- Въвеждане на дискретна експозиционна инфраструктура: декинг пътеки, платформи, навеси и информационни елементи.
- Туристическа и инженерна инфраструктура - изграждане на ново устойчиво пристанищно съоръжение.
- Електроснабдяване чрез ВЕИ – фотоволтаични инсталации.
- Водоснабдяване чрез сондажи или събиране на дъждовна вода.
- Посетителски център - реконструкция и преустройство на съществуващ заслон в южната част на острова и изграждане на допълнителна сглобяема постройка (алтернативна опция: посетителски център в Созопол).

- Благоустрояване и зони за отдих - елементи от дърво, кортен, метал с патинирана визия, пейки, сенници, перголи, кошчета, платформи за наблюдение и малки амфитеатри.
- Образователна и информационна среда - информационни табла, интерактивни приложения, аудио-гид, виртуални турове и AR визуализации, програми за научен туризъм, летни школи и културни събития.
- Контрол и сигурност - лимит на посетителите, видеонаблюдение, сигнализация, първа помощ, обучение на персонал.
- Финансиране и партньорства - държавни, европейски и частни фондове, партньорства с университети, НПО и културни институции.

3.3. Дефиниране на произтичащи от Концепцията бъдещи проекти за социализация на остров „Св.Иван“.

- Технически инвестиционен проект за хидротехническо съоръжение „Пристан за плавателни съдове на остров св. Иван, гр.Созопол, област Бургас”
- Процедури по придобиване на туристически корабчета и цялостна организация на туристическия обект.
- Разработване на цялостна визуална и рекламна стратегия за острова като уникален туристически продукт.
- Работен инвестиционен проект за първи, втори и трети етап за консервация и реставрация на църквата „Св. Йоан Предтеча”
- Технически инвестиционен проект с работни детайли за църквата „Св. Богородица Калеуса”
- Технически инвестиционен проект с работни детайли за северно, западно, южно и източно крило на манастир „Св. Йоан Предтеча”
- Технически инвестиционен проект с работни детайли за благоустрояването на Дворно пространство на манастир „Св. Йоан Предтеча”
- Технически инвестиционен проект за туристическа инфраструктура - алейна мрежа, благоустрояване и достъпна среда на остров “Св. Иван”.
- Инвестиционни проекти за ремонт, разширение и преустройство на съществуваща сграда – южен заслон в информационен, посетителски център.
- Парцеларни планове и технически инвестиционни проекти за електро- и водоснабдяване (при избор на този вариант).
- Екологични проекти, свързани с опазването на защитената местност.
- Дейности, свързани с продължаване на археологическите проучвания.
- План за опазване и управление на резервата.

3.4. Извод:

Остров “Св.Иван” притежава уникална културна и природна стойност, която изисква системна защита, внимателна социализация и стратегическо управление. Концепцията залага устойчив модел на развитие, който съчетава опазването на наследството с отговорен и вдъхновяващ достъп за посетителите.

светци - мощи - поклонници

ПРИЛОЖЕНИЯ

05 . 2025 г.